

EEN CENTRAALDIAFRAGMA

K. Booij

Middenraai 69
7912 TH Nieuweroord

Donkerveldmikroskopie is een van de bijzondere waarnemingsmethoden, die het lichtmikroskoop ons te bieden heeft. Het berust op een alzijdige zeer scheve belichting van een objekt, dat dan oplichtend verschijnt tegen een donkere ondergrond. Deze wijze van mikroskopiseren maakt het mogelijk om zeer kleine details zichtbaar te maken, veel kleiner dan mogelijk is met doorvallend licht.

Hoewel deze methode in de mycologie weinig wordt toegepast, biedt ze toch goede mogelijkheden met name bij onderzoek van de sporewand (van paddestoelensporen). De aanschaf van een goede donkervelduitrusting is echter een zo kostbare zaak, dat dit niet interessant meer is voor een amateur, temeer omdat men hiermee maar een zeer beperkt terrein kan bestrijken.

Nu las ik in een boekje over mikroskopie iets over een zgn. centraaldiafragma. Met een dergelijk diafragma schermt men tijdens het gebruik van het mikroskoop het centrale gedeelte van het objektief af; dit ontvangt dan geen gericht licht meer maar uitsluitend verstrooid licht zodat men ook hiermee een donkerveld-effect verkrijgt. Zo'n centraaldiafragma kan men gemakkelijk zelf maken. Men neemt hiervoor even het okulair uit de mikroskooptubus en terwijl men daardoor kijkt, knijpt men het diafragma van de kondensor juist zóver dicht, dat men net het uiterste randje hiervan ziet. Vervolgens meet men de verkregen opening van genoemd diafragma en maakt dan een ondoorzichtig "rondje", dat men precies in het midden van een doorzichtig stukje hardplastik plakt, dat vooraf passend gemaakt is in de filterhouder van de kondensor. Ik nam hiervoor een blauwfilter en plakte daar een rondje van 18 mm op, dat ik gebruik in combinatie met de objektieven 40 x en 100 x. Van het laatste objektief draai ik dan het irisdiafragma vrijwel dicht.

De methode verlangt een vrij sterke lichtbron en dunne, kleine, ruime en liefst weinig verontreinigde preparaten. Alles om overstraling tegen te gaan. De kondensor wordt in de hoogst mogelijke stand gezet.

Een centraaldiafragma is handig bij het bestuderen van sommige sporen, zoals die van *Galerina*-soorten. Vaak ziet men heel fraai het totale exosporium. Bij het bekijken van de sporen van *Marasmius rotula* zag ik, dat deze duidelijk gepunkteerd zijn.

Alle soorten sporen zijn echter niet geschikt voor deze methode. Maar het verwisselen van een filter is geen ingrijpende bezigheid zodat gemakkelijk van de ene naar de andere manier kan worden overgestapt. Hoewel men de verwachtingen niet al te hoog moet spannen, is een centraaldiafragma toch de moeite van vervaardigen waard.

DE SOORTEN VAN HET GESLACHT PANAEOLUS

I. INLEIDING

E. Kits van Waveren

Koninginneweg 136
1075 EL Amsterdam

Het uitwerken en determineren van enkele *Panaeolus*-kollekties, in september 1977 in Wales (Lake Vyrnwy) verzameld, bracht ons er toe alle in ons herbarium aanwezige en als *Panaeolus acuminatus* of *P. fimicola* gedetermineerde kollekties te herdetermineren (8 van de 21 kollekties waren fout gedetermineerd). Dit leidde er weer toe dieper in te gaan op het geslacht *Panaeolus* en het resultaat van onze vorsingen aan de lezers van *Coolia* voor te leggen in de nu volgende reeks artikelen. Deze beogen als uitgangspunt te dienen voor een andere amateur-mycoloog onder ons als deze dit geslacht en het in het Rijksherbarium te Leiden (hierna aan te duiden met L.) aanwezige materiaal diepgaand monografisch wil bewerken (het aantal soorten is klein). De lezer verwachtte een op determinatie afgestemd verhaal, beslist geen monografische bewerking van *Panaeolus*.

Voor ons heeft als basis gediend de beschrijvende sleutel van Kühner & Romagnesi in hun *Flora Analytique* (hierna te citeren als K & R), waarvan alle erin voorkomende soorten door ons zullen worden behandeld. Daarnaast hebben wij gebruik gemaakt van de tabellen van Hora (1957), Moser (1978) en Ola'h (1970). Deze laatste bevat nog 8 soorten uit Afrika en Amerika die wij weglaten.

De soorten van het geslacht *Panaeolus* zijn gekenmerkt door een glad, soms geaderd of gebarsten, kaal, celluleus hoedoppervlak, onregelmatig zeer fijn gevlekte lamellen (doordat de sporen